

Baskismoa eta ezkerra

Nafarroako Erriberan

Xabier Letona

@xletona

ARGAZKIAK: ANDONI ZULET

Milagros Rubio (Tutera, 1952) eta Josemari Esparza (Tafalla, 1951) Nafarroako ezkerren bi erreferente ezagun dira. *Ager Vasconumeko* borroketan sarri elkarren ondoan ibilitakoak. Eta urrunduak ere bai. Aldaketak gerturatu ditu orain, sikiera elkarrizketa honetara. Batzarrekoa da Rubio eta zinegotzia izan da Tuteran 1979tik 2015era arte; Esparza editorea da, haien sorreratik Txalaparta argitaletxeari eta Altaffaylla Kultur Taldeari lotua.

Joxemari, iaz Erriberari buruzko bi artikulua esanguratsu idatzi zenituen. Horietako batek honako titulua zuen: “¿Zer egingo dugu gure *Ager Vasconum*arekin?”. Galdera zuentzat da orain.

JOSEMARI ESPARZA. Historian zehar, bat datoz euskal kutsua Erriberatik urruntzea eta eskuinaren garaipena. Errepublikanismo federala, Gamazadaren leherketa, Euskal Estatutua, Fronte Popularra, frankismoaren aurkako borroka, edota nuklearraren aurkako mugimendua errealitate politikoko handiago baten parte izatearen ikuspegitik egin ziren: Eusko-nafar Herria, Euskaria, Euskal Herria.

Beraz, zer egin? Erribera den bezalakoa onartu eta toki eroso bat utzi

buruan dugun Euskal Herri horretan, bere tradizio eta nafartasunarekin. Eta herrialdearen gainerako lurraldeetatik horretan lagundu behar zaio. Entzun dadila bere erromantzea gure foro politikoetan, Donostian edo Iruñean inork esan gabe haiek paretetan zer jarrri behar duten. Apaltasunez pentsatu beharko genuke baskismoa haien neurrira egokitua luketen herritarren hautagaitza zabaletara itzultzea herri haue-tan, 1979an bezala.

MILAGROS RUBIO. Abiapuntu oso desberdina dut. Den bezala onartu behar dugu Erribera. Historiako pasarteak oso interesgarriak dira, baina gaur egunean gaude eta garen bezalakoa gara. Hainbat identitate ditugu Erriberan: bat, sakonki nafarra dena, eta horretatik, batzuek badugu bigarren identitate partekatua bat, baskista edo abertzalea izan daitekeena; eta beste batzuk, gehien-goak, espainiarra.

Hori onartzen ez bada, baskismoa geldotu egiten da, atzera egiten du edo marjinatua gelditzen da. Gaur egun Izquierda-Ezkerrak alkatetza du Tuteran, PSN eta Tudela Pudederekin. Zergatik? Ezkerreko herritarrek erreferente sozial gisa ikusten gaituztelako, baina baita identitateen arteko erdigunea bilatzen ahalegindu garelako ere. Nik beti hartu dut zinegotzi kargua gaztelaniaz eta euskaraz, eta txistu ugari entzun dut horregatik, baina abertzaletasunari ere ez zitzaion nahikoa iruditzen.

» **J.M. ESPARZA:**
“Abertzaletasunaren akatsik handiena zentralismoa izan da, lehenik Bizkaikoa, gero Gipuzkoakoa eta gaur egun Iruñekoa”

» **MILAGROS RUBIO:**
“Abertzaletasunetik ez da jakin izan hemen diren identitate desberdinak errespetatzen”

Milagros, zuk nola bereizten dituzu baskismoa eta abertzaletasuna?

M.R. Euskal kultura eta euskararekiko partaidetza sentipen bat da baskismoa, hemen hauek izan ez duten onarpena eta ezagutza bultzatzen duena. Abertzaletasuna harago doa eta gainerako euskal lurraldeekiko batasuna aldarrikatzen du, independentzia... Abertzaletasunak euskal nazionalista izatea esan nahi du, eta ni ez naiz nazionalista. Identitate nagusia nafarra da Erriberan, eta euskal kulturak hori onartu behar du eta ondoren, ahal duen erritmoan aurrera egin, baina beti han dagoen errealitateetik abiatuta, azkarregi abiatu gabe.

J.E. Baina zertarako gaude ezkertiarak, iraultzaileak? Errealitateak aldatzeko. Ezin dugu ahaztu Erribera guztiz kolonizatua izan dela, Fronte Popularrak irabazi izan balu seguruenik Autonomia Estatutu berarekin geundeke Hegoaldeko lau lurraldeak. Bai, Erribera den bezalakoa da, baina nik aldatzea nahi dut.

M.R. Identitate kontuetan nik ez dut Erribera aldatu nahi, nik nire ekarpen txoa egin dezaket euskal kulturak ere bere tokia izan dezan hemen. Baina ez dezagun eman inork eraso gisa senti dezakeen urratsik, bestela gure gainera lurra botatzen arituko gara eta. Abertzaletasuna oso erradikal aritu da independentzia, *jo ta ke* eta ETArek jarduera armatuarekin, eta hori giltzarri izan da azken 20 urteetan UPN gobernua mantentzeko.

J.E. Bere nortasunetik abiatuta, jakina, baina konkistaren garaitik hasi eta 1936ko Fronte Popularreraino, Erriberan eta bere herrietan identitate kontuak eta foralismoa jorratu direnean, Vasconiarekin lotuta izan da. Horregatik, nabarrismo espainiarra da Nafarroako foruen eta bere ohituren defendatzaile eskasena. Nabarrismo horrek ez du iraganik Nafarroan, bertako intelektual eta idazle esanguratsuenek –baita Erriberan ere– beti onartu izan dutelako gainerako euskal lurraldeekin zuten lotura: Euskal Herri barruan edo ondoan. Interes politikoengatik erori da hori guztia, errepresioagatik, komunikabideen kontrolarekin, euskal usaina zuen guztiaren jazarpenarekin.

Eta zer egin daiteke egoera hori aldatzeko?

J. E. Kultura orokorra egin behar da, herrialde kultura eta kultura politikoa.

» **MILAGROS RUBIO:**
“Nafarroako
Gobernuan diren ezker
nazionalista eta ezker ez
nazionalistaren arteko
aliantza sendotzea
garrantzitsua da”

» **J.M. ESPARZA:**
“ETA ezin da ulertu
frankismoa eta haren
errepresiorik gabe”

Eta ez bakarrik iragana berreskuratzeko, Herrialdearen gainerako lurraldeekin etorkizun hobea eta progresistagoa izango dugulako baizik.

M.R. Iragana hor dago, baina errealitatea gaur egun bizi dena da. Akatsik nabarmenenak azken hamarkadetan egin dira eta abertzaletasunetik etorri dira, ez da jakin izan hemen diren identitate desberdinak errespetatzen. Horrez gain, hor da ETAre jarduna. Eta horrek guztiak, baskista ez zen jende asko baskismoaren aurkako bihurtu du. Kontrakotasun hori gaintitzen hasi behar dugu, eta haien identitatearen errespetutik bakarrik irabaziko dugu haien begirunea.

Nola eragin du hitz egiten ari garen guztian ETAre jardunak?

M.R. ETA, Euskadi, euskara, independentzia eta gisakoak dena bat balira bezala saldu ditu UPNk hemen, eta horretan ETAk asko lagundu dio. ETAk eragindako 800 hildako horiek PSNtik haragoko ezkerren arteko elkarlana nabarmen eragotzi dute eta horrek eragin handia izan du baskismoaren garapean. Hala ere, nahiz eta hemen ez garen hori jorratzen ari, argi utzi nahi dut ETArekiko dudan arbuiorik handiena etikoa dela.

J.E. Abertzaletasunaren akatsik handiena zentralismoa izan da, lehenik Biz-

» **MILAGROS RUBIO:**
 “Azken urte luzeetan
 ETak berarekiko
 desberdina zena hil du”

» **J.M. ESPARZA:**
 “Gutxienez 15 urte
 behar dira nabarrismo
 eskuindarrak Nafarroan
 utzi duen zikin geruza
 kentzeko”

kaikoa, gero Gipuzkoakoa eta gaur egun Iruñekoa. Abertzaletasunari –EAJtik eta Geroa Baitik hasi eta Sorturaino – urruti geratzen zaio *Ager Vasconuma*. Erriberarik ez da zuzendaritza politikoa eta liberatuentzat, hauteskundeetan hurbildu eta botoa eskatzeko ez bada. Hori guztia aldatzen ez bada, ezkerrek, abertzaleek eta Nafarroako etorkizunak arazo asko izango dute etorkizunean.

ETak bere erantzukizuna izango du, baina, azaldutakoagatik, EAJk eta ezker abertzaleak lurralde hau ulertzeko izan duten moldeak askoz eragin handiagoa du. Horrez gain, argitu behar da guztiok ez dugula Milagros Rubiok gaiak hitz egiteko duen askatasuna. Nik ez dut, Damoklesen ezpata gainean dut. Duela gutxi urtebeteko espetxe zigorra jarri diote pertsona bati Carrero Blanco kritikazegatik.

M.R. Bere 800 hildakorekin, hemen urte luzeetan ETA izan da Damoclesen ezpata...

J.E. ...800 hildako? Hizkuntza hori espainiar inteligentzia zerbitzuetatik atera da. Batetik, horiek hainbat erakunderen artean banatu behar dira eta gainera, gaur egun demokrata gisa bulego eta aginte postuetan dauden pertsona askok dituzte erantzukizunak horietan. ETA ezin da ulertu frankismoa eta haren errepresiorik gabe.

M.R. Nahi duzun akats guztiekin, baina

demokrazia batean gaude. Azken urte luzeetan ETak berarekiko desberdina zena hil du. Hemen, nire alboan izan ditut mehatxatuak zinegotzi sozialistak, eta haien delitu bakarria udalera tuteraren alde lan egitera etortzea zen...

J.E. ...Kontatuko al dizut nik nire inguruan ikusi dudak sufrimenduaz, torturatuek...? Hau ezkerren gai klasikoa da. Biolentziaren gaia hala laburbiltzen da, askatasuna bilatu izan duen lehen pertsonatik hasita: kontua ez da biolentzia bai ala ez, noiz politikoa eta nola etikoa baino. Chomskyk zioen zapalduen biolentziari terrorismoa deitzen zaiola eta zapaltzaileenari gerra.

Eta 2015eko nafar udaberria heldu zen. Zer gertatu da?

J.E. Hainbat faktore dira: erregimen zaharrarekiko asperraldia, ETaren ondorengo garaia eta herritarren batasunen sorrera. Azken hauek batzuetan EH Bilduren inguruan egituratzen dira, besteetan herritarren hautagaitzen inguruan eta bakarren batean Ezker Batua-Batzareren inguruan. Herritarren hautagaitzak bide ona dira etorkizunera begira.

M.R. Funtsean ados nago. Azpimarratu nahiko nuke, dena den, Erriberak gainerako Nafarroarekiko beste kolore bat izan duela emaitzetan. Nahastu ez gaitzen diot, homogeneizatu ez dezagun eta hemen ere udaberri hori Nafarroa osoan bezala izan dela pentsa ez dezagun. Hemen PSNren ezkerrean diren posizio ez abertzaleak finkatu dira batez ere.

Aldaketan sakondu eta egungo gobernuak irauteko klabeak non dira?

M.R. Nafarroako Gobernuak egiazki barneratu behar du –Uxue Barkosek esan zuen hitzez– baskismoa ez dela gehiengoa Nafarroan eta, beraz, baskista eta baskista ez direnentzat gobernatu behar du. Eta hau ez da oso garbi ikusten ari.

Zertan oinarritzen zara hori esateko?

M.R. Hartu ditugun lehen neurriek izaera baskista dutelako. Legebiltzarrean egingo den lehen bilkura monografikoa erabaki eskubideaz eztabaidatzeko bada... Keinuak oso garrantzitsuak dira. Azken egunotan, hala ere, neurri sozialak ere ari dira hartzen, adibidez, aborturako eskubidea sare publikoan

bideratzea. Gobernuak ongi orekatu beharko ditu identitateen arteko zaintza eta esparru sozialaren garapena.

J.E. Nik esamolde klasikoa erabiliko nuke: oraindik aldatu ezin denaren aurrean, pazientzia; alda daitekeena aldatzeko, ausardia; eta aurreko bien artean bereizten asmatzeko, jakinduria. Eskertzekoa da EH Bildu erakusten ari den jarrera, ez dago gobernuan eta hauteskundeetako bere indarrari begiratzen badiogu, bera da kaltetuena alde horretatik. Hala ere, egin ahalak egin behar ditugu gobernu honi edo antzeko bati beste hamabost urtez eusteko, gutxienez denbora hori beharko baita nabarrismo eskuindarrak Nafarroan utzi duen zikin geruza kentzeko. Adostasun asko ditugu, programa sendoa eta alternatiba badakigu zein den.

M.R. Gobernuaren ezker nazionalista eta ezker ez nazionalistaren arteko aliantza sendotzea garrantzitsua da. Horretarako lidergo partekatua behar ditugu –ados nago, Geroa Baik kargu gehiegi hartu du– eta mugimendu sozial eta sindikalek norabide berean bultzatzea. Azken hau gaur egun ez da ematen, eta horretan ahulak gara. Horrez gain, uste dut ezker abertzaleak sakondu beharko lukeela ETArekiko iraganeko ikuspegi autokritikoan.

J.E. Kezkagarria da Gobernu barnean Uxue Barkos erakusten ari den autoritarismo maila bat eta irudia bereganatzeko ahalegina, lidergo partekatua beharko litzateke. Eta autokritikari buruz zera diot: batzuek erabiltzen duten aitzakia besterik ez da. Xantaia politikoa, sasi demokrazia honetan. Egun batean, askatasunez, mintzatu ahal izango gara ETaz eta bestelakoez. Eta nork berea emango du. ■

MARCOS
 okindegia

**Benetako
 aitzinako ogia**

© 943 450 966
 Ubarburu pasealekua, 113
 Astigarraga (Gipuzkoa)